

**Balūwa wa mambwa
nino Pōlo ukpikilya ndi
Bakolito
Likpūmuka la mambwa**

Pōlo nō ukpikilya ndi bakilisito ba Kolito balūwa yi nimū. Inda ndi kū beyo ka ligundu kaki la yiḃa, agya syangasu simoti na batimba maḃiya. Ko ngbingo yi nino, ũḃikyaga ndi batū bi niḃo bakeḡu Bayuda Mongoni Manza kadwe kū kwa kū ḃapunga ndi mino kabye pisi ka Kilisito. Kolito a ndi ḡuḃu wanza kugbe ko ngbingo yi nino, ḃabato bosilogoku ndi wa kotukyoku ka ḃapa ḃayasi, na ḃambula ḃikaga ndi ḡoni ḃudingi. Baḃanda bakeḡu ndi na kisa muḃongoni abe ka baḡuḃu basi. Ka muliḃo, ḃubungusaga ndi bakilisito ba Kolito.

Likpūmuka li niḃo akpamya ndi Pōlo katamana ko bulyo yi, kadwe kū kwa kū ukpikilya ndi mino balūwa wa mambwa (wanda 1 Bakolito 5:9), kaḃikya be bakosyonitḡu ka muḃongu ka batū bi niḃo. A beyo, Bakolito bakpikilyatū ndi Pōlo. Luki limoti, ḃakabyeḡu ndi mutiwi mudingi nino upá ndi. Batū ḃemoti-ḃemoti ḃodoku ndi katumbulyaga Pōlo makpūmuka dididi ko bulya ka Bakolito, mongoni mi nimo keḡu ndi manza.

Osisilya kūwa ndi kausikisya ka balūwa yi nino bakpikilya ndi nō, upá ḡoni mutiwi. Pōlo upá ndi mutiwi ko bulya makpūmuka makpū abe yigbananaga ka Bakilisito, ḃilya, vanana, kalya makolo nimo ḃopí ka aḡeḡe wa ḡbilito, Malili

ka Mombukwono-dosu, makpɔmɔka mi nimo Limbengi-Lotu apága, na pupo ka mbuku.

Pɔlo a ndi wakisiso ko misa ka bu kautumbulyaga makpɔmɔka mi nimo okwononi ndi ubikyí. Ubikya ndi be yigwinonogo na Yeso aka yo okwononi kapá pisi ka makpɔmɔka mi nimo, na kaika na sipananiso na mumbanzu okitogi makpɔmɔka masi.

Yigbananaga ya kitabú yi niyi:

Yuuso 1:1-9

Bakilisito bokokwononigu kabumana ikani
kaigbananaga 1:10-4:21

Bakilisito bokokwononigu kagyagyana 5:1-
6:20

Baluku na boko kabu 7:1-40

Okwononi kamukana Kunzi ni kegu gbilito
8:1-11:1

Beyo bakilisito bokwononi mino kaiko ka
makanisa 11:2-14:40

Beyo Kilisito aditaga ndi mino kukwaku 15:1-
58

Kabinika buti ka batu ba yangya 16:1-4

Polo a wakitulya ka ligandu 16:5-12

Matiwi na yuuso 16:13-24

Yuuso

¹ Imi, Polo, Kunzi emakaga ndi be niki atutumbwa ka Yeso-Kilisito kye iyi Kunzi no abailya ndi. Ibusu na mika-mama beyo ka Sositeni, tamumuusito. ² Namukpikilyi ibunu kanisa ko Kunzi niyo a ka Kolito, ibunu nibo Kunzi amumakaga ndi be wikoni batu kaki bikpe, amubufisa ndi bitu pisi ka Yeso-Kilisito. Balawa yi nima, a goni ko bulya ka batu

basi nibo batwaga lino ka Mombukwono-dosu Yeso-Kilisito ka bapa bayasi ka obili. Iyi no a Mombukwana-dabu na Mombukwono-dosu goni. ³ Obosu Kunzi ibu na Mombukwono-dosu Yeso-Kilisito bamufukilyi iziyo na maziyo.

Polo akamigisilya Kunzi ibiba

⁴ Namigisyaga Kunzi nino kami ibiba masye masi ko bulya kunu, ka iziyo niyo amupa ndi pisi ka Yeso-Kilisito. ⁵ A beyo, pisi kaiko luki limoti na Kilisito, Kunzi amuponi ndi lingama lasi, nilo la manza na nilo la yimibo. ⁶ Likpamuka li nilo akainisono pisi kaigwinonogo kunu ko mongoni nimo takamupaga kugu ka Kilisito. ⁷ Mbiya wanu, kegu neki bata na aperse ko Kunzi gutugu bemoti aka nino amubwi, ibunu bi nibo makabandaga ngbingo nino Mombukwono-dosu Yeso-Kilisito igoku ndeke mino. ⁸ Iyi no amomosa ndeke lingunu kadwe ka mulibo, kye mambanzu kamubukulyogonitogu likpamuka gutugu limoti aka ka lisyε li nilo Mombukwono-dosu Yeso-Kilisito odoku ndeke mino. ⁹ Kunzi utulyosogo bagume kaki basi. Iyi no amamakaga ndi be wikoni luki limoti no mikaki beyo ka Yeso-Kilisito, Mombukwono-dosu.

Yigbananaga ka Kanisa ya Kolito

¹⁰ Bomika-mama, nakaigama na ibunu ko lino ka Mombukwono-dosu Yeso-Kilisito ambe wikoni na yukanana. Yigbananaga kikonitogu luga kunu! Wikoni luki limoti, limbengi limoti na tamanaga yimoti. ¹¹ A beyo, bomika-mama, batu ba livanza ka Kolowe bebiky bi be atu na kakanaga luga kunu. ¹² Nakapa kabikya

be: luga kunu, mutɔ bɛmoti akabikyaga be: «Imi, na mutɔ ka Pɔlo!» Wagogo be: «Na imi mutɔ ka Apɔlo!» Wagogo be: «Na imi mutɔ ka Petele!» Wagogo bata be: «Na imi mutɔ ka Kilisito!» ¹³ Makasima be Kilisito a wakigbananaga? Ambɛ, Pɔlo nɔ babangilaga ndi ka musalaba ko bulya kunu? Ikani, mogwa ndi ibatiso ko lino ka Pɔlo? ¹⁴ Nakamigisya Kunzi ibiba, kye nakabotisaga ndi mambanzu gutugu bɛmoti aka luga kunu, kiki ni Kilisipo aka na Gayo. ¹⁵ Yeki a beyo, kegɔ neki na ninɔ akwanana kabikya be babotisa ndi ko lino kami. ¹⁶ Iyo, iyo! Nabotisatu ndi gonɔ Setefano na batɔ ba ndabu kaki. Luki limoti, nakibigu ikani nabotisa ndi bata mutɔ wagogo tino. ¹⁷ Kilisito ketikokugu ndi kaubotiso bambanzu, luki limoti, kabikyaga Mongoni Manza. Kapagigu be nabikyagi Mongoni Manza mi nimɔ na mɔnzina ma yimibo ka bambanzu, kye izangiya ya kukwaku ka Kilisito ka musalaba kikonitogu payaya.

Yeso-Kilisito ni ngu na yimibo ko Kunzi

¹⁸ A beyo, Mongoni Manza ma kukwaku ka Kilisito ka musalaba a abɛ likpamaka la bungingi ka batɔ niɔ bakobungogo. Luki limoti, a ngu ko Kunzi ku kusu bi niɔ tinisono na muhukuso. ¹⁹ Kye Mobiso Motu abikya be:

«Nina ndeke bugegele ka bagegele payaya, Napata yimibo ka batɔ ba yimibo.»

²⁰ Kuwa wa, batɔ ba yimibo babikya se kuwa bata bunɔ? Gutugu batɔ ba balawa aka? Ikani batɔ bakibo mɔnzina? Kunzi owonisiloni ndi be yimibo ya obili yi nimu a bungingi. ²¹ A beyo,

Kunzi, pisi ka yimibo kaki omosoni ndi be batu ba obili yi nimu bakamibonito pisi ka yimibo kabu. Kinili, ina ndi binza kauhukusogo batu bi nibo babaya pisi ka mongoni nimo nabikyaga, aninisono abe likpumu ka la bungingi. ²² Bayuda bapaga ibu be bugyilyi makpumu ka mumbanga-mbanga kye babinikyani. Bagiliki bakisaga ibu yimibo. ²³ Wina se, ibusu takabikyaga Mongoni Manza ka Kilisito nino babangilaga ndi ka musalaba. Bayuda babikyaga be Mongoni mi nimo a likpumu ka li nilo ogwisisogo ka baya, na Bagiliki banabikya ibu be a likpumu ka la bungingi. ²⁴ Luki limoti, ka batu nibo Kunzi umakaga ndi, iki Muyuda ikani Mugiliki, Kilisito a ngu na yimibo ko Kunzi. ²⁵ A beyo, likpumu ka li nilo Kunzi agyaga aninisono abe bungingi, a bugegele budingi kakitaga bugegele ka bambanzu. Na nilo inisonogo abe kiko bupo ku kaki a no ngu kakitaga ngu ka bambanzu.

²⁶ Bomika-mama, winoni mbeyi beyo Kunzi amumakaga mino: luga kunu, kabyenene na tamanaga ya limbanzu, batu ba bugegele ba bakede, batu ba kinisoniso ba bakede na batu ba ibiba ba bakede goni. ²⁷ Luki limoti, Kunzi apunaga ndi makpumu ka nimo batu ba obili binaga abe kiko ma payaya, kye upisisi batu ba bugegele suni. Apunaga ndi makpumu ka nimo batu ba obili binaga abe kiko ma bupo, kye upisisi batu bo ngu suni. ²⁸ Apunaga ndi goni makpumu ka nimo batu ba obili binaga abe kegu na izangiya, nimo ma payaya ko misa ka bambanzu na nimo kegu po gutugu luki, kye aputi makpumu ka mi nimo binaga abe kiko ma

izangiya. ²⁹ Kinili, keḡu na mumbanzu gutugu bemoti aka ninu akwanana kaibiba kambwa ko Kunzi. ³⁰ Pisi ku kaki, ifunu ma luki limoti na Yeso-Kilisito na iyi nu atidulyoku ndi na yimibo niyo otukyoku ko Kunzi. Pisi ka Kilisito, Kunzi atigiyoni ndi batu bongbingbili, batu botu, atikulaga ka bunye. ³¹ Kinili, Mobiso Motu abikyaga be: «Mumbanzu kapa kaibiba, ibibi na nilo Mombukwono-dosu agya.»

2

Mongoni Manza ko bulya ka Yeso ninu babangilaga ndi ka musalaba

¹ Bomika-mama, ngbingo yi ninu ninda ndi mino ku kunu kamubikyaga Mongoni kugu wa bodikidi ko Kunzi, imi, nakiwonisilagu ndi abe matu wa kiba munzina ikani abe matu wa yimibo yidingi. ² A beyo, wa na ndi mino luga kunu, nakapagu ndi kobiso limbengi ka makpamaka magogo, kiki asi kamibo Yeso-Kilisito aka ninu babangilaga ndi ka musalaba. ³ Kinili, ninda ndi ku kunu ka buru, nzuyi anetwa bikyakyakya na kubangaku. ⁴ Munzina na matuu kami kegu ndi nimo makubulisya bambanzu ikani nimo ma yimibo ya obili. Luki limoti, Limbengi ko Kunzi a ndi kowonisila ngu kaki, ⁵ kye baya kunu kigumyonitogu ka yimibo ka bambanzu, luki limoti ko ngu ko Kunzi.

Bugegele ko Kunzi

⁶ Ngbingo yi ninu tatiwago mino batu nibo bungata ka baya, tatiwaga na yimibo ya lingunu

ni kegũ niyo ya obili yi nimũ, ikani niyo ka bangama, kye ba batũ bulumwogo. ⁷ Yimibo niyo tanzinaga na iyu, a niyo otukyogoku ko Kunzi. A likpũmũka nilo mũmbanzũ kakwananigũ kotombisyo na yimibo kaki bikpe na a lakisũma ka batũ ba obili. Likpũmũka li nilo Kunzi obungusyaga ndi kambwa kagya obili kye tikito goni ka ibiba kaki. ⁸ Luga ka bangama ba obili, kegũ na bemoti ninũ iba ndi yimibo yi niyo. Bakiba ndi, iba bakabangilagagũ ndi Mombukwana ibiba ka mũsalaba. ⁹ Luki limoti, a mũdũngoni beyo ikpikogo mino ka Mobiso Motu be:

«Nilo mũmbanzũ gũtũgũ bemoti aka kinagũ
 ikani kaukana,
 nilo mũmbanzũ gũtũgũ bemoti aka katamana-
 gagũ,
 imu mo Kunzi obungusyaga ndi ko bulya ka batũ
 nibo bapaga.»

¹⁰ A beyo, Kunzi atihukulya ndi ibusu bingbanganya dikidi kaki pisi ka Limbengi-Lotu. Limbengi-Lotu ibaga masi, gũtũgũ tamanaga niyo ayakisũma kũso ko Kunzi. ¹¹ Kegũ na mũmbanzũ gũtũgũ bemoti aka ninũ akwanana kaiba tamanaga ka mũtũ wagogo, kiki ni limbengi nilo aka lo a kũso ka mũtũ yi ninũ. A begeyo, kegũ na ninũ akwanana kaiba tamanaga ko Kunzi, kiki asi Limbengi ko Kunzi aka. ¹² Takinisanagũ ndi ibusu na limbengi la obili yi nimũ. Luki limoti, na Limbengi nilo otukyoku ko Kunzi, kye tibi makpũmũka manzanza nimũ Kunzi atipá ndi ka iziyo. ¹³ Ngbingo yi ninũ

tanzinaga mino, takanzinagigu na yimibo ka bambanzu, luki limoti, tabikyaga nilo Limbengi ko Kunzi atiwonisilogo, tanozukogo makpamuka ma Limbengi ka batu nibo ba na Limbengi li nilo kuso kabu.

¹⁴ Mutu yi nino ikaga iyi na tamanaga ka bambanzu aka, kabailyagigu likpamuka nilo otukyogoku ka Limbengi ko Kunzi. Likpamuka li nilo a bungingi ka kaki, kakwananigu kotombisyo, kye Limbengi-Lotu aka lo awonisilo bi.

¹⁵ Mutu nino a na Limbengi ko Kunzi akwanana kotombisyo makpamuka masi. Luki limoti, nino Limbengi ko Kunzi agyaga iyi, kegu na mutu gutugu bemoti aka nino akwanana kotombisyo.

¹⁶ A mudongoni beyo ikpikogo mino ka Mofiso Motu be:

«Wani no ibaga tamanaga ka Mombukwondosu?»

Wani no akwanana katiwa?»

Luki limoti, ifusu, ta na tamanaga ka Kilisito!

3

Batu ka Kilisito ni ba wani?

¹ Bomika-mama, wa ta ndi mino na ibunu, nakamunzinyagigu ndi imi abe batu nibo bikaga na Limbengi ko Kunzi. Luki limoti, akungaga ndi be namunzinyi abe batu ba obili yi nimu, abe bomiki bakekeke ka baya.

² Namupaga ndi molungo aka ni kegu malili mousu-usu kye makakwananigu ndi kotokwo. Gutugu mbiya wanu, makakwananigu begayo,

³ kye ma mbeyi bata abe batu ba obili yi nimuna

aka mɔ. A ɔeyɔ, ngbingo yi nɔno mo mino no miso mopi na mosooni luga kunu, niyɔ kegɔ kowonisilo ɔe ma mbeyi bata abe batɔ ba ɔbili aka? Yigya kunu kegɔ kabɔyɛnɛnɛ na niyɔ ya ɔbili aka? ⁴ Ngbingo yi nɔno ɔemoti luga kunu o mino kabikya ɔe: «Na imi mutɔ ka Pɔlo», na wago ɔe «Na imi mutɔ ka Apɔlo», yigya yi niyɔ kegɔ mbeyi ya ɔbili?

⁵ Apɔlo mbeyi ni wani? Na Pɔlo ni wani? Ibusu, ta bagya-ligubo ko Kunzi, niɔo tamɔwanyaga ndi pisi ya baya. Tagya ndi ɔeyɔ kabɔyɛnɛnɛ na apɛpɛ nɔno Mombukwono-dosu apá ndi mɔmbanzɔ yikaka-yikaka. ⁶ Imi nakuna ndi masɔlo, Apɔlo oɔukaga iyi no libo, luki limoti, Kunzi obokiso. ⁷ Yeki a ɔeyɔ, mutɔ yi nɔno akanaga na nɔno oɔukaga libo, ɔasi ɔa payaya. Kunzi yikaka aka nɔ a na izangiya kye iyi nɔ obokisaga masɔlo. ⁸ Nɔno akanaga na nɔno oɔukaga libo, ɔasi ɔa mɔɔɔngɔni. Kunzi akalya ndeke mutɔ yikaka-yikaka kabɔyɛnɛnɛ na ligubo nilo agya ndi. ⁹ A ɔeyɔ, tagyaga ligubo pa imoti no Kunzi. Ibunu, ma tiko kaki.

Ma gɔni ndabɔ niyɔ akopiko. ¹⁰ Kabɔyɛnɛnɛ na apɛpɛ nɔno Kunzi epá, nakpɔ ndi mubumbe mɔɔɔngɔni abe mupipiko wa kimibo. Mbiya wanɔ, mutɔ wagɔɔ nɔ akopika kugɔ yi. Luki limoti, mutɔ yikaka-yikaka iminyito ɔeyɔ o mino kopika kugɔ yi. ¹¹ A ɔeyɔ, mutɔ wagɔɔ kakwananigɔ ɔata kobiso mubumbe magɔɔ kiki nimo aka mo. Mubumbe mi ni Yeso-Kilisito. ¹² Batɔ ɔagɔɔ ɔakwanana kopika kugɔ wa mubumbe mi nimo na ɔlo, fiza ikani na matamɔ ma ligabɔ lapɔ, ɔagɔɔ na makɔ,

nyasi ikani na kasa. ¹³ Ligubo ka mutū yikaka-yikaka inisona ndeke ōngbanganya ka Lisyē liko mungimbo. Ka lisyē li nilo, buku akingila ndeke na owonisilo izangiya ya ligubo ka mutū yikaka-yikaka. ¹⁴ Mumbanzu kopika ndi ka mubumbe mi nimo ni ligubo kaki kopyigu, inisanatu ndeke na mukalya. ¹⁵ Luki limoti, ligubo li nilo kapye, mutū yi nino agya ndi, kinisonigu ndeke no luki. Gutugu beyo, mutū yi nino ahukatu ndeke, luki limoti, ahuka ndeke abe kakitanaga luga wa lidada lo buku.

¹⁶ Makibogigu mbeyi ambe ma Ndadu ko Kunzi na Limbengi kaki ikaga kuso kunu?

¹⁷ Mumbanzu kapanza Ndadu ko Kunzi, Kunzi apanza ndeke iyi begeyo. A beyo, Ndadu ko Kunzi a bitu, ibunu bo ma ndadu yi niyo.

¹⁸ Mumbanzu kibonitogu mombukwana-daki yi. Mumbanzu bemoti luga kunu kimina abe mutū yi nino a na yimibo ya obili yi nima, okwononi igyi abe ngingi, kye inisoni kawa na yimibo ya lingana. ¹⁹ A beyo, yimibo ya obili yi nima a bungingi ko misa ko Kunzi. Kinili, Mobiso Motu abikya be: «Kunzi ungyosaga batū ba yimibo yi niyo ka bokoli kabu bikpe.»

²⁰ Abikyagatu goni be: «Mombukwono-dosu ibagatu tamanaga ka batū ba yimibo, iba be a ya payaya.» ²¹ Mumbanzu kibibogonitogu neki ko bulya ka mutū wa litombu, kye makpamuka masi a mo kunu, ²² iki Polo, Apolo ikani Petele, litombu, obili, kukwaku, makpamuka mambiya ikani nimo akodoku. Masi a mo kunu, ²³ luki

limoti, ifunu ma batũ ka Kilisito, na iyi Kilisito a wa ko Kunzi.

4

Batũtũmbwa ka Kilisito

¹ Mokwononi neki kativa abe bagya-ligubo ka Kilisito niŋo Kunzi ubisa kabikyaga bodikidi kaki. ² Mutũ ninŋo ikaga na ligubo beyo ka nilo, okwononi kaika mutũ wongbingbili. ³ Ku kami, kagyigũ luki kika ni ifunu ikani bazozĩ ba ŋbili makesombiso yi. Gutũgũ imi aka, nakisombisigũ ni imi mombukwana-daki yi. ⁴ Limbengi a na imi bidēēē, luki limoti, kegũ bekye na mutũ wongbingbili. Zozi kami ni Mombukwono-dosu. ⁵ Kinili, makasombisonitũgũ mũmbanzũ kambwa wo ngbingo ninŋo ibisa ndi. Bundogoni yigoku ka Mombukwono-dosu. Opupisa ndeke ka ŋungbanganya nilo a lakisũma ko biti, owonisila tamanaga ya bodikidi niyŋo ka mambengi ka ŋambanzũ. Kũwa wa, mũmbanzũ yikakayikaka inisona ndeke na ibiba niyŋo okwononi na iyi kotukyoku ko Kunzi.

⁶ Bamamaki, novi likingyosi ka Apolo na nilo kami ka mombukwana-daki yi kye amũtiwi. Takapa ambe ŋyeni likingyosi kusu, mibo isi ya mũnzina mi nima: «Makokpkyononitũgũ kunzi wa Mubiso.» Mutũ gutũgũ bemoti aka luga kunu kabisonitũgũ mũmbanzũ sipakala, amina wagŋŋo payaya. ⁷ Wani nŋo ubiso kũgũ ka batũ bagŋŋo? Kegũ mbeyi Kunzi nŋo upá ndi masi nimŋo wa na imu? Kika ni a beyo, ko bulya iki se kũwa yŋo wo mino kaibiba abe bakupágu ndi mũpá?

⁸ Mbiya wanu, ma kuwa na masi nimo ma na nzoyi yi! Ma kuwa na lingama! Miitoni bangama, luki limoti, takegu ibusu bangama! Makiko bi bangama ka linganu, iba talya bungama bi nibo pa imoti na ibunu. ⁹ Luki limoti, egyilya abe ibusu batutumbwa, Kunzi atiitisoni batu ba mulibo. Ko misa ka bambanzu, ta abe batu bi nibo bakwanana kaulumwisogo ka pa yangba. Obili wasi, katukya ka bamalaika adwe ka bambanzu bakatimina abe batu ba payaya. ¹⁰ Ibusu, ta batu bo bikyatw ko bulya ka Kilisito, luki limoti, ma ibunu batu ba bugegele ka obili kunu kusw ka Kilisito. Ta na bupw, luki limoti, ma ibunu no ngu. Bamubibisaga ibunu kugbe, luki limoti, batiminaga ibusu payaya! ¹¹ Kadwe ko ngbingo yi nimu, takaigyogyiso na nza na musasa, takegu na botu, bakatibama, tanamama bigbagbagba. ¹² Takaiko bungu bikya kagya mogubo ibusu bamombukwonodosu bi. Niyo batitumbwaga, tudukulyaga batu bi bubunga. Niyo batigyogyisogo, tikakaga asi manzu aka. ¹³ Bakatinzinzinya yanyenyw, tosikisya biwesewew. Kadwe ko ngbingo yi nimu, batiminaga abe makpumuwa mupw ma obili, batu basi banatinda asi na inyuku aka.

¹⁴ Nakegu kamukpikilyo beyw kamupisa suni, luki limoti, a ko bulya kamutiwa ibunu abe bomikami bupaka kugbe. ¹⁵ A beyw, gutugu bambanzu belofu tekebe bakamuwonisilo kaiko kusw ka Kilisito, wiboni ambe obonu a bemoti aka. Imi ni obonu pisi ka Yeso-Kilisito, kye imi no namubikyaga ndi Mongoni Manza. ¹⁶ Yeki a beyw, kikiliki, byeni yigya kami. ¹⁷ Kinili, namu-

tikilyi bi Timotio, mikami mupaka, nino wong-bingbili kambwa ka Mombukwono-dosu. Iyi no amutomosyaga banu bopisi ka Yeso-Kilisito nibayo nabyege ka obili kami, mufongoni beyo nowonisilaga mino pa yasi ka makanisa masi.

¹⁸ Batu bagogo luga kunu bakaibiba, banasima be nakodukugu banu bata kamunda. ¹⁹ Luki limoti, Mombukwono-dosu kapa, nodokuto banu bikwa kamunda. Nakobisigu banu limbengi ka manzina ka batu bi nibo bibibaga bo, luki limoti, ka nilo bagyaga. ²⁰ Kye Bungama ko Kunzi kegū ko bulya manzina, luki limoti, a ko bulya ngu ya yigya. ²¹ Makapa iki? Makapa be namudulyiku na mufimbo, ikani na sipananiso na limbengi la maziyo?

5

Bilya ka kanisa ya Kolito

¹ Mongoni akada pa yasi be makagya likpumuka la buda luga kunu. Bakabikya be bunye bi nibo ogikosini, kakitaga gutugu nibo ka batu nibo bakamibigu Kunzi. A beyo, bakabikya be atu na mutu bemoti luga kunu nino avi bi muko abaki! ² Na ibunu makaibiba kuge! Makwanano bi kalya kumbu, makpumya mutu yi nino ogyi inguo ya likpumuka li nilo luga kunu. ³⁻⁴ Gutugu beyo no mino imi byi na ibunu ka nzuyi, na pa imoti na ibunu ka limbengi. Ko lino ka Mombukwono-dosu Yeso, nokuni bi mungimbo ka mutu yi nino ogyi bi bunye bi nibo abe nakiko bi luga kunu. Ngbingo yi nino mamumukanaga ndeke mino, nikaga

ndeke pa imoti na ibunu ka limbengi, na ngu ka Mombukwono-dosu Yeso ikaga ndeke luga kunu. ⁵ Makwanana neki kasuta mututu yi nino ka Abili, iba nzuyi kaki ya bunye apatikani,* luki limoti, limbengi inisono na muhukuso ka lisyenilo Mombukwono-dosu igoku ndeke mino.

⁶ Makegu na nilo mibiba mino! Makibogigu mbeyi ambe sibukuso sikede niso ofulisaga mukati, ofulisaga mubungu masi?

⁷ Wingumosoni neki! Tumboni sibukuso si niso sandeli so. Na beyo, miita mubungu mambiya nimo kegu na sibukuso si niso. Ma kuwa beyo, kye Kilisito okwoni ndi ko bulya kusu abe mikya kondolo nino bapaga ka apepe ka Pasika. ⁸ Talyini neki Pasika, kikonitogu na mukati nimo bobisi na sibukuso sandeli niso ofulisogo ikani yigya ya bilya. Luki limoti, tolyini nimo mokofulu, mambengi bingu na ka lingunu.

⁹ Kuso wa baluwa nino namukpikilyi bi, namubikyi bi ambe makokogonitogu limbida na badanda. ¹⁰ Nakobikyigu bi ambe makukonononitogu na badanda basi ba obili, gutugu batu basi ba musasa, gutugu bonzikabu, gutugu batu nibo bobibisaga gbilito. Kiko bi beyo, iba mopupatu bi ka obili! ¹¹ Luki limoti, namukpikilyi bi ambe makikonitogu kaukanana na mututu yi nino akaimaka be mukilisito, ni a se adanda, mututu wa musasa, mututu nino

---

* 5:5 5:5 Wanda goni ka 1 Timotio 1:20. Kasuta mumbanzu ka mumuyoniso kye nzuyi kaki ya bunye apatikani, isi yi be kalikisa mumbanzu ko ngbinga bemoti bene kani ogyini bunye ka Kanisa bekye ifimi, otubo, kumbuso yi, akwanana bata kaiga ka Kanisa.

obibisaga gbilito, mutũ nino ubukulyaga bengenĩ makpumũka, adangbala wa makana ikani munzikabu. Makokwononigu gutugu kalyalya na inguo ya mutũ yi nino. ¹²⁻¹³ Kegu liguba kami kako mungimbo ka batũ ba kunzi, Kunzi no ukulya ndeke. Luki limoti, ibunu, makakwananigu kaukulya batũ ba kanisa kunu mungimbo? Ikpikaga ka Mobiso Motu be: «Mukpumyoni mutũ wanye luga kunu.»

6

Ngbanga luga ka bakilisito

¹ Kika kani mutũ bemoti luga kunu bodwononini na mukilisito daki, ikpunda liki kasungulyoku ka bazozĩ ba kunzi ni kindigu ka batũ ko Kunzi? ² Makibigu mbeyi ambe batũ ko Kunzi bo bako ndeke mungimbo ma obili? Kika ni a beyo, makakwananigu goni kako ngbanga wa makpumũka makekeke? ³ Makibigu mbeyi ambe ibusu bo tako ndeke ngbanga ka bamalaika? Angenengene se kuwa asi makpumũka ma obili yi nimuna aka mu? ⁴ Kika kani makolutono ko bulya makpumũka beyo ka nima, ko bulya iki yo mo mino kaında na imu ko misa ka batũ nibo kanisa kumibigu? ⁵ Nakamubikya ambe a suni. Kegu gutugu na mutũ bemoti wa yimibo luga kunu, nino akwanana kako ngbanga ka bakilisito badaki? ⁶ Atũ se kuwa binza Bakilisito kaisasambya kambwa ka batũ ba kunzi?

⁷ A beyo, kaiko na bangbanga luga kunu akowonisila be ma kɔwa bugwa aka. Ko bulya iki yo makokibyogigu mino likpɔmɔka lanye? Ko bulya iki yo mamuyaga be bamukɔpyi makpɔmɔka kunu? ⁸ Luki limoti, ifunu bo mugyagyaga bengeni, manukɔpya makpɔmɔka. Batɔ bi nibo mugyogyisaga bo, ba bomomonu bakilisito aka. ⁹ Makibogigu ambe batɔ nibo bagyaga bunye bakinisonigu ndeke na pa ka Bɔngama ko Kunzi? Mɔmbanzu kamuɔnitogɔ: batɔ ba yigya yanye, batɔ nibo bobibisaga gbilito, batɔ busye na boko ikani bambunya bengeni, baluku nibo basyenenegɛ luga kabu na boko luga kabu, ¹⁰ batɔ bo kubaku, ba musasa, badangbala ba makana, batɔ nibo bubukulyaga bengeni makpɔmɔka, bonzikabu, batɔ bi nibo basi bakinisonigu ndeke na pa ka Bɔngama ko Kunzi. ¹¹ Batɔ bagogo luga kunu ba ndi mɔɔngoni abe ibu. Luki limoti, Kunzi amusukusogoni ndi, itilya yo kunu di, amuitiso bongbingbili ko lino ka Mombukwonodosu Yeso-Kilisito pisi ka Limbengi ko Kunzi nino kusu.

Nzuyi ni ndabu ka Limbengi-Lotu

¹² Batɔ bago luga kunu babikyaga be: «Nakwanana kagya makpɔmɔka masi beyo nopo mino.» Iyo, luki limoti, masi kegɔ na izangiya ku kunu. Nakwanana kabikya be: «Nakwanana kagya masi beyo nopo mino», luki limoti, nakabailyigu ambe imi niki musunzu wo luki gutugu limoti aka. ¹³ Mabikyagatu goni be: «Bagya ndi malili ko bulya mɔma na mɔma ko

bulya malili.» Luki limoti, Kunzi aputa ndeke makpumuka mi nimo masi maba. A beyo, Kunzi kagyagu ndi nzuyi ko bulya yigya bilya, agya ndi ko bulya ka Mombukwono-dosu na nzuyi a ya ka Mombukwono-dosu. ¹⁴ Kunzi nino apupisa ndi Mombukwono-dosu Yeso ka mbuka, atipupisa ndeke ibusu beyo pisi ko ngu kaki.

¹⁵ Makibogigu be nzuyi kunu a mababa ma nzuyi ka Kilisito? Nakwanana se kawa kava pa ya nzuyi ka Kilisito namatana na pa ya nzuyi ka adanda? Kigyonosigu! ¹⁶ Makibogigu ambe matu yi nino amatikanaga na adanda, bikaga kawa na iyi nzuyi imoti? A beyo, Mobiso Motu abikyaga be: «Ibu baba bika kawa nzuyi imoti.» ¹⁷ Luki limoti, nino imatikanaga na Mombukwono-dosu biitaga kawa ibu na iyi luki limoti ka limbengi.

¹⁸ Makogyonito bilya! Bunye bagogo basi nibo mambanzu agyaga ikaga kunzi wa nzuyi kaki. Luki limoti, nino agyaga bilya, agyaga bunye ka nzuyi kaki ka mombukwana-daki. ¹⁹ Makibigu mbeyi ambe nzuyi kunu ni Ndabu ko Kunzi niyo a na Limbengi-Lotu? Limbengi-Lotu li nilo Kunzi amupa ndi, ikaga kaso kunu. Nzuyi kunu kegum yo kunu ka bamombukwono-donu, ²⁰ kye Kunzi amuluwa ndi na ligabu lapu. Mubibisogoni neki Kunzi na nzuyi kunu.

7

Polo akanzina ko bulya vanana

1 Na kɔwɔ kamusikisya mbiya wanɔ likpɔmɔka nilɔ mekpikilyi bi bɛ: «A binza mɔlukɔ kaika mukɔndi.» 2 Iyo, luki limoti, ko bulya yikya bilya luga kunu, okwononi mɔlukɔ yikaka-yikaka iki na mukaki bikpɛ, muko ika gɔni na mbɔnyaki. 3 Mɔlukɔ okwononi kagyilya mukaki masi nimɔ mɔlukɔ agyilyaga muko, muko agyilya mbɔnyaki bɛgɛyɔ. 4 Nzɔyi ka muko kegɔ bɔta ya kaki, a kɔwɔ niyɔ ka mbɔnyaki. Niyɔ ka mɔlukɔ a kɔwɔ niyɔ ka mukaki. 5 Makokyononitɔgɔ ka busisini, kiki bɛ mukononi ko ngbinga mukɛdɛ aka ko bulya malɔmba. Makagya bɛyɔ, kumbuso yi migilya bɔta ɔbili kunu wa ndabɔ. Kiki bɛyɔ, makakwananigɔ kaigwi mambengi, Abili apɔnga kamukingilaga. 6 Nilɔ nobikyɔ kegɔ mɔtɔtɔ, luki limoti, a kɔwɔ bulyo kunu aka. 7 Nakapa ambɛ bɔtɔ basi bikinɔ gutɔgɔ bi bakɔndi abɛ imi. Luki limoti, Kunzi ɔpɔ ndi bɔtɔ basi yikaka-yikaka bapɛpɛ dididi.

8 Nakaɔbikya niɔ bakanovononigɔ ikani bɔwoko ambɛ a binza kaiko bɛyɔ aka yɔ, abɛ imi ni bakovononigɔ. 9 Luki limoti, bakokwononi kaigwi mambengi, bavanani, kyɛ a binza kavanana ni makokwigɔ mɔsasa.

10 Nakapɔ mɔtɔtɔ mi nima ka bɔtɔ bi niɔ bɔvonononi. Mɔtɔtɔ mi kopupokugɔ na imi luki limoti, opupoku ka Mombukwono-dosu bɛ: muko katukyonitɔ mbɔnyaki. 11 Luki limoti, katukya, kovyenitɔgɔ bɔta. Kiki bɛyɔ, amigilyi mbɔnyaki. Na gɔni, mɔlukɔ kasikisonitɔgɔ mukaki bɛgɛyɔ.

12 Ka batu bagogo*, kika ni muluku mukilisito a na muko nino kegu iyi mukilisito, na muko yi nino kabailya vononi, muluku kasikisonitogu. Ima bikpe no nakamubikya, kegu Mombukwondosu. 13 Na goni, kika kani muko nino a mukilisito a ka muluku nino kegu iyi mukilisito, muluku yi nino kabailya kaika ibu na iyi, muko yi nino katukyonitogu. 14 A beyo, muluku nino kegu mukilisito a buwobi no Kunzi pisi ka matikana na mukaki. Na goni muko nino kegu mukilisito a buwobi no Kunzi pisi ka matikana na mbunyaki. Kiki bi beyo, bomikabu biko bi abe bomika bapaganu, luki limoti, ka lingunu ba buwobi no Kunzi. 15 Muluku ikani muko nino konoboilyigu kapa kaasanana na mukilisito nino bavanana ndi na iyi, asa. Ka nilo, muluku ikani muko mukilisito kegu musunzu, Kunzi amumakaga ndi be wikoni ka maziyo. 16 Iwe muko yi nino wa mukilisito, wakegu kaiba be mbunyakw akwanana kainisono na muhukuso pisi ku kaku? Na iwe muluku yi nino wa mukilisito, wakegu kaiba be mukaku akwanana kainisono na muhukuso pisi ku kaku?

Kaiko beyo aka yo Kunzi umakaga ndi mino

17 Mumbanzu yikaka-yikaka isisilogi kaiko na obili mudongoni beyo aka yo Mombukwondosu abisa ndi mino, na kaiko beyo aka yo a ndi mino kambwa Kunzi kamakaga. Mutuu mi nimo nakapaga ka makanisa masi imu nimo.

---

* 7:12 7:12 batu bagogo: A baluku ikani boko nibo bavanana kani bakanamibigu Kilisito, bemoti kabu kabailya Yeso ni kosononigu na bengeni.

18 Kika ni Kunzi amakaga ndi mumbanzu ni bakuni, kokisonitogu kasuma ipukulu ya imuiso kaki. Kika ni amakaga ndi ni bakanakugu, kikusionitogu bata. 19 Bakuko abe bakukugu, kagyigu luki. Luki limoti, izangiya ni kagya mutuu ko Kunzi. 20 Mutu wasi yikaka-yikaka iki beyo aka yo a ndi mino ngbingo yi nino Kunzi amakaga ndi mino. 21 Kika ni wa ndi musunzu ngbingo yi nino Kunzi amakaga ndi mino, wakigbomisonitogu mu. Luki limoti, wakinisono na ngasa yikulikanaga, wakokitisonitogu ngasa yi niyo payaya. 22 A beyo, nino a ndi musunzu wa Mombukwono-dosu amakaga ndi mino, Mombukwono-dosu akulogoni ndi. A beyo, nino kegu ndi musunzu wa Mombukwono-dosu amakaga ndi mino, a kuwa musunzu ka Kilisito. 23 Kunzi amuluwoni ndi na ligabu lapu. Bambanzu bakamuitisonitogu bata bosunzu. 24 Bamamaki, okwononi be mutuu yikaka-yikaka iki beyo aka yo a ndi mino wa Kunzi amakaga ndi mino.

Mutuu ko bulya ka batu nibo bakegu ka bovononi

25 Ko bulyo ka batu nibo bakegu ka bovononi, nakegu na mutuu kapunya ka Mombukwono-dosu nimo nakwanana kamupa. Luki limoti, nakamupa tamanaga kami abe mutuu yi nino mokwononi kabinikyana likrumaka kaki, kabyenene na iziyo niyo ninisana na iyu ka Mombukwono-dosu.

26 Ko bulya ya bukpeki-kpeki ba masye mi nima, nakaina binza ambe mutuu yikaka-yikaka

iki beyo aka yo o mino. ²⁷ Wakapa kavanana, wavanana. Kika kani wa mukondi, wakokisonitogu kavanana. ²⁸ Luki limoti, wakava muko, wogyigu bunye. Musika kavanana, kogyigu bunye beyo. Luki limoti, batu nibo bakavanana bikatu ndeke na bukpeki-kpeki ka obili kabu wa masye masi, kinili nakapa kamutiwa kye makingyonitogu ka bukpeki-kpeki bi nibo.

²⁹ Bamamaki, nakapa kabikya be masye osikoni makede. Katukya mbiya wanu, batu nibo ba na boko biki abe bakondi, ³⁰ nibo bakagama, biki abe bagegu kagama. Batu nibo bakatiba, biki abe bagegu katiba, nibo bakoluwo makpumuka, biki abe bagegu no luki. ³¹ Batu nibo bakalya lingama la obili yi nimu, biki abe bagegu kalya. A beyo, obili yi nimuna a kuwa buwobi kakitaga.

³² No bi kapa ambe makikonitogu kaigbomiso bamu. Mukondi ikaga wakiguma ka mogubo ka Mombukwono-dosu, anakisa bopisi tino bayo Mombukwono-dosu ogwo mino magyagya. ³³ Mutu yi nino a na muko asyegge limbengi ka makpumuka ma obili, anakisa bopisi tino bayo mukaki ogwo mino magyagya, ³⁴ ika kuwa wakigbananaga. A beyo, iki muko nino kegu ko vononi ikani musika nino konovyigu basyegge mambengi ka likpumuka ka Mombukwono-dosu kye biki bitu ka nzuyi na ka limbengi. Muko wo vononi asyegge iyi limbengi ka makpumuka ma obili, anakisa bopisi tino bayo mbunyaki ogwo mino magyagya.

³⁵ Nakabikya beyo ko bulya izangiya kunu, kegu be nakamulikilyaga bakpaka. Nakapa

kamuwonisilo beyo okwononi mina kaiko, kye mugugubyoni Mombukwono-dosu ni makegu na bunzenge-nzenge.

³⁶ Mumbanzu kina be kegu kagya muko nino akasunga binza, musasa kabeduwo aluku yi nino, agyino beyo oboilyi mino, bavanana. Kogyigu bunye. ³⁷ Luki limoti, aluku yi nino kiki na mutamanagi mavanana kani bakakpomyigu ka mapupu, kabikya bingbanganya be kavananigu, ogyi binza. ³⁸ Kinili, aluku yi nino kava muko bimbunino o bi kasunga, ogyi binza. Luki limoti, kakya kava beyo iba ogyi kuwa bata binza kugbe.

³⁹ Muko ikaga ka mafoku ka mbunyaki ngbingo yi nino maluku a mbeyi mino ka mu. Maluku kokwo, iba vononi osyini, akwanana kuwa kava mutu yi nino apo. Luki limoti, vanana yi iki luga ka bakilisito aka. ⁴⁰ Kiko bi imi, muko iko bi na magyagya kugbe kaiko woko aka. Niyu a mutamanagi kami, nakaina abe natu goni imi na Limbengi ko Kunzi.

8

Apepe wa makolo nino bupaga bokunzi

¹ Ka nilo ondi apepe wa makolo nino bupaga bokunzi, takaiba ambe «ibusu basi ta na yimibo» ka likpumuka li nilo beyo mo mino kabikya. Yimibo apaga yibinika, luki limoti, sipananiso opikaga ka baya. ² Mumbanzu kiko kasima be a na yimibo, kanibigu beyo okwononi mino be ibi. ³ Luki limoti, mutu yi nino apaga Kunzi, Kunzi amibagatu.

⁴ Ka nilo ondi aɓeɓe wa makolo nino ɓupága bokunzi, takwananatu kalya makolo mi nimo? Takaiba binza ambe gbilito kegu luki la ɓangbolo kunu ka ɔbili, Kunzi a bemoti aka. ⁵ Atu na makpamuka kugu wa lisyɛ na kunu ka litombu nimo batu ɓagogo balikyaga be bokunzi. Yeke a beyo, atu neke na «bokunzi» ɓakpu na «ɓangama» ɓakpu. ⁶ Luki limoti, ka nakpangbala kusu yipeɓe, Kunzi a bemoti aka, Obosu nino agya ndi makpamuka masi, ta na ɔbili ko ngu kaki. Na goni, Mombukwono-dosu a bemoti aka, ni Yeso-Kilisito. Kunzi agya ndi makpamuka masi pisi ku kaki, iyi no atipága ɔbili.

⁷ Luki limoti, batu basi ɓakibigu linguu la likpamuka li nilo. A beyo, batu ɓagogo ɓibanana ndi kaubibiso bokunzi aka. Kadwe na lisyɛ li nili, balyaga makolo nimo ɓinaga abe ɓupá bokunzi ka ɓapeɓe, tamanaga kabu a ya ɓupo, ɓiminaga kuwa abe ɓoputikonini pisi ka makolo mi nimo. ⁸ Wina se, kegu malili mo atikpudisa banu ɓuwobi no Kunzi. Takalya abe tokolyigu, a mudɔngoni aka.

⁹ Wiminyonito, yeke makegu bata bosunzu, yigya kunu kubumyonitogu batu nibo ɓakegu ɓungata ka baya. ¹⁰ A beyo, kika kani mutu yi nino baya kaki kanongotigu uminini, iwe nino wa na yimibo, kalyalya ka ndabu niyo ɓubibisaga mino bokunzi, kinigu abe kika binza kalya makolo nimo ɓupága bokunzi? ¹¹ Kika beyo, mutu yi nino obungagatu ko bulya yimibo kaku. Wina se, Kilisito okwa ndi ko bulya kaki goni. ¹² Makugyilya ɓomomonu nibo ɓakanongotigu ka baya ɓunyɛ, mutulisa

mambengi, a mufongoni abe makagyilya Kilisito mombukwana-daki yi banye. ¹³ Kinili, mika-mama kogwa ka banye ko bulya malili, nakalyigu ndeke bata makolo kye nakagwisisoni.

9

Makalya ka atutumbwa

¹ Nakegu mbeyi goni mukalikanaga kagya beyo nopo mino? Nakegu mbeyi atutumbwa? Nakaminagu mbeyi ndi goni Yeso Mombukwondosu? Makegu mbeyi masolo ma ligubo nilo nagyilyaga Mombukwondosu? ² Gutugu batu bagogo bakabikya be nakegu atutumbwa, ifunu yipepe matu kaiba be na atutumbwa. A beyo, yeke ma kuwa luki limoti na Bamombukwondosu, ifunu bo makowonisila be na atutumbwa.

³ Nusikisyaga batu bi nibo besungulyaga be: ⁴ tokokwononigu kainisono na luki lilya ikani nilo limwo ka ligubo nilo tagyaga?

⁵ Tokokwononigu goni ibusu kava boko nibo tiko kakpakyana pa imoti na ibu ka ligubo mufongoni abe batutumbwa bagogo, bamamaki Mombukwondosu na gutugu Petele aka?

⁶ Ikani ibusu na Balanaba aka bo tokwononi kaigugubyo ibusu bamombukwondosu bi kainisono no luki ka obili kusu? ⁷ Suda tina no ikisilyaga ni iyi mombukwana-daki yi makpamuka ma busuda? Ikani matu tina no kakwananigu kalya bumo ya muzabibu nino akuna ndi? Ikani, mububulya wa bamanya tina no kakwananigu komwo maziba ka banyama nibo ubuulyogo?

8 Makasima be nakabikya beyo kye nawakigumya ka tamanaga ka bambanzu? Gutugu Mutuu ka Musa aka abikyaga begeyo. 9 A beyo, ikpikaga ka Mutuu ka Musa be: «Wakakondilonitogu ngombe munoku kani akadita nganu.» Kunzi asyegetu goni limbengi ka bangombe? 10 Kegu mbeyi kanzina beyo ko bulya kusu? A beyo, bokpika ndi munzina mi nimo ko bulya kusu. Okwononi be mutu nino akadima tiko na nino akobuulyo, bagyi ligubo na mutamanagi be ka mulifo, binisanatu goni ibu na masolo mi ma kaba. 11 Takuna ndi masolo ma limbengi kuso kunu. Ika kawa likpumuka limbanga tino kika kani ta na musasa kalya luki ka maboku kunu? 12 Kika ni batu bagogo bakalyalya ka maboku kunu, kegu ibusu bo talyalyo bi kaukitaga ibu?

Takagyagu ndi ibusu beyo, luki limoti, takok-ibya masi mi nimo kye takokpingbonitogu Mongoni Manza ka Kilisito.

13 Makibigu ambe batu nibo bagyaga ligubo ka Ndabu ko Kunzi, balyalyaga ka ligubo li nilo? Na nibo bupaga bapere ka gbogbo, balyayaga ka bapere bi nibo goni bo. 14 Na goni, Mombukwono-dosu obikyoni ndi bingbanganya be batu nibo babikyaga Mongoni Manza, balyalyagi ka Mongoni Manza.

15 Luki limoti, nakagyagu imi beyo, na nakokpikigu bekye na mino kakunga luki. Okwononi gutugu nokwi kani mumbanzu kokpingbigu yibiba kami ko bulya likpumuka li nilo.

16 Nakakwananigu kaibiba ko bulya yibikyaga Mongoni Manza, kye a ligubo nilo nokwononi kagya. Nokogyi beyo, iko kumbu yidingi na imi. 17 Nakitwa ndi ni imi ka ligubo li nili, nakwananatu bi kaiko na mukalya. Luki limoti, yeki a likumbogi nilo bebinikisa ndi, nakwanana kagya aka. 18 Mukalya kami se kawa ni iki? Imu ni kabikyaga Mongoni Manza payaya kani nakigumyigu kakanga nilo Mongoni Manza akwanano bi kera.

19 A beyo, nakegu musunzu ka mumbanzu gutugu bemoti aka. Luki limoti, nita musunzu ka bambanzu basi kye babinikyani bakpa. 20 Luga ka Bayuda, nigyaga abe Muyuda kye babinikyani. Nakegu imi kusili wa Mutuu ka Musa, luki limoti, ngbingo yi nino nikaga mino luga kabu, nigyaga abe nakika goni imi kusili wa Mutuu mi nimo kye babinikyani. 21 Niyi nikaga goni luga ka batu nibo bakibogigu Mutuu mi nimo, nigyaga abe ibu, ni nakegu kanda mutuu, kye babinikyani. Kegu bekye na di na mutuu ko Kunzi, kye na kusili wa mutuu ka Kilisito. 22 Ka nibo ba na bupo ka baya, nigyaga abe mupo kye binisoni na muhukuso. Ka batu basi, navaga yigya kabu aka, kye nagyaga yasi ambe bemoti-bemoti luga kabu binisoni na muhukuso. 23 Nagyaga nimo masi ko bulyo Mongoni Manza, kye ninisonito goni imi na bubungo bi.

24 Mibaga binza be batu nibo bagyaga masindani ma mbangu, bapikitaga basi. Luki limoti, mutuu bemoti aka no bapaga mukalya. Eee, pikitoni neki mbangu wa makwanano mino

kainisono na mukalya. ²⁵ Batu basi nibo bagyaga masindani, biginyilyagatu. Bagyaga beyo kye bubangi begbegbe, wina se begbegbe bi nibayo kolipyogigu na putikana. Luki limoti, tagyaga ibusu beyo kye tinisoni na nibayo kaputikanigu ndeke. ²⁶ Kinili, nakegu kapikita gbali. Nakabumana luki limoti, kegu abe nakika kabumana na ovivi. ²⁷ Nakogyogyisa nzayi kami kugbe, iba nakozongonitogu mukalya, kumbusa kaubikyaga batu bagogo Mongoni Manza.

10

Polo akapa matuu ko bulya gbilito

¹ Bomika-mama, nakapa ambe tomononi nilo usilya ndi botitosu. Ba ndi kakpakyana ibu basi kusili wa ikuba, bazaba ndi goni ibu basi libo lidingi langbu. ² Bamatikana ndi ibu basi na Musa pisi kogwa ibatiso ka ikuba na ko libo li nilo. ³ Balyaga ndi ibu basi malili mumoti ma limbengi. ⁴ Na bomwaga ndi goni ibu basi libo la limbengi limoti aka. A beyo, bomwaga ndi libo nilo opupaga ndi ka litalu. Litalu li ni Kilisito nino ba ndi kakpakyana pa imoti na ibu. ⁵ Luki limoti, budingi luga kabu bakegu ndi bukwanana ko misa ko Kunzi, kinili, bolumwaga ndi ka isa.

⁶ Makpumuka mi nimo a likingyosi ku kusu iba takikonitogu na musasa manye beyo botitosu ba ndi mino na imu. ⁷ Makobibisogonitogu gbilito mudongoni beyo bagogo luga kabu bagyaga ndi mino. A mudongoni beyo ikpikaga mino

ka Mobiso Motu be: «Bambanzu bikanana ndi kalyalya na komwo, kumbuso yi, bamaga ndi kobino.» ⁸ Takikonitogu kagya bilya mufongoni beyo bagogo luga kabu bagyaga ndi mino, bolumwaga ndi belofu batekebe baba na basaa ka lisyé limoti. ⁹ Takakingilogonitogu Kilisito mufongoni beyo bagogo luga kabu bagyaga ndi mino, banzuka bulumwisaga ndi. ¹⁰ Takikonitogu kaigama mufongoni beyo bagogo luga kabu bagyaga ndi mino, malaika ko Kunzi nino umwogo bambanzu, ulumwisaga ndi.

¹¹ Makpumuka mi nimana masi usilya ndi botitosu kye iki likingyosi ko bulya kusu. Ikpikaga ndi katiwonisilo kambwa, kye ta ko ngbingo nino a buwobi na mulibo. ¹² Kinili, mutu yi nino akasima be a wakamaga ka baya, iminyito be kogwonito. ¹³ Kuboboku nikwo amusilyogo, a nikwo aka kwó usilyaga batu basi. Kunzi nino otulyosaga nilo abikyaga, kakwananigu kasa Mumuyoniso be amumakyi ka kuboboku kakitaga ngu kunu. Luki limoti, makogulya gutugu mino, amupatu ngu kokibyó na kopupago mino.

Makomotonitogu ligubo ko Kunzi na gbilito

¹⁴ Kinili, bomika-mama burakaaa, wiminyonito! Makobibisonitogu gbilito.

¹⁵ Nakamunzinyila abe batu ba yimibo. Wondilyoni mbeyi ibunu bamombukwana-donu bi likpumuka nilo nakabikya. ¹⁶ Tomononi wa tamwago mina kopó wa bubunga, tamigisilyagatu Kunzi ibiba. Ngbingo yi nino

tamwogo mino, takamatikanagigu mbeyi pa imoti na bangu ka Kilisito? Na ngbingo yi nino tagbananago mino mukati, talya, takamatikanagigu mbeyi pa imoti na nzuyi ka Kilisito? ¹⁷ Yeki mukati a mumoti aka, gutugu ibusu takiko bakpu, ta nzuyi yimoti, kye ibusu basi talyaga mukati mumoti.

¹⁸ Winoni mbeyi likingyosi la yigya ka Bezaleli: batu nibo balyaga aperse nino babisaga ka gbogbo, bakikogigu mbeyi bumatikana no Kunzi pisi ka aperse yi nino? ¹⁹ Na se kapa kabikya bu? Ambe makolo nino buraga gbilito ka aperse mo a na izangiya? Ikani gbilito to a na izangiya? ²⁰ Kali! Luki limoti, nakabikya ambe aperse nino matu yi nino kamibigu Kunzi apaga, usilyaga babili, kasilyogigu Kunzi. Nakegu kapa ambe motikononi na babili. ²¹ Makakwananigu komwo ko ngbinga bemoti ka kopu ka Mombukwono-dosu na ka nino ka babili. Makakwananigu goni kalyalya ko ngbinga bemoti, ka miza ka Mombukwono-dosu na ka nino ka babili. ²² Ikani, takapa kadwaga imi ka Mombukwono-dosu? Makasima be ibusu bo takitogi no ngu?

Togyini makpamuka masi ka ibiba ko Kunzi

²³ Batu bagogo luga kunu babikyaga be: «Takwanana kagya masi.» Iyo, luki limoti, masi kegu manza. «Takwanana kagya masi.» Iyo, luki limoti, masi kakwananigu kopika baya kusu. ²⁴ Mumbanzu gutugu bemoti aka kokisonitogu izangiya kaki ka mombukwana-daki yi, luki limoti, niyo ka batu bagogo.

²⁵ Lyoni masi nimɔ bagabaga ka sɔkɔ ni mambengi kegɔ kamɔdwa ko bulyo yi. ²⁶ A beyɔ, ikpikaga be: «Ɔbili na masi nimɔ a kɔsɔ yi a ma ka Mombukwono-dosu.»

²⁷ Kika ni mɔtɔ ninɔ kamibigɔ Kunzi amumokini kalyalya kɛ kaki, makabailya kaında, lyoni masi nimɔ bamɔpá ni mambengi kegɔ kamɔdwa ko bulya yi. ²⁸ Luki limoti, mɔtɔ bemoti kamɔbikya be: «Makɔlɔ mi nimana a nimɔ bapá ndi abe aɔɔɔ ka gbilitɔ.» Kika beyɔ, makolyonitɔgɔ ko bulya ka mɔtɔ yi ninɔ amubikyi na bekye limbengi kadwonito. ²⁹ Nakegɔ kabikya ko bulya mambengi kunu, luki limoti, ko bulya ka nilɔ ka ninɔ amubikyi.

Mɔtɔ bemoti akwananatɔ kauuso be: «Ko bulya iki yɔ beɔɔɔyaga kagya beyɔ na mino kapa ko bulya limbengi ka mɔtɔ wagɔgɔ? ³⁰ Nakamigisya Kunzi ibiba ko bulya luki nilɔ nakalya, ko bulya iki yɔ benzinziya mino ko bulya malili mi nimɔ?»

³¹ Kinili, kika ni makalyalya, komwo ikani kagya makɔmɔka masi, gyogoni ka ibiba ko Kunzi aka. ³² Yigya kunu kugwisisonito Bayuda ikani batɔ niɔ bakegɔ Bayuda gutɔgɔ kanisa ko Kunzi aka. ³³ Byeni yigya kami. Nagyaga yapɔ be yigya kami yasi ubosili bambanzɔ basi. Nakakisagigɔ izangiya kami ka mombukwanadami, luki limoti, niyɔ ka batɔ basi, kye binisoni na muhukuso.

11

¹ Byeni yigya kami, mɔdɔngɔni beyɔ imi mombukwana-daki yi nabyeɔɔ mino yigya ka

Kilisito.

Likpɔmuka la kitikya mɔ ko ngbingo wa malumba

² Nakamubibisa kye metamanaga bongbinga basi, makabye mutiwi kami beyo aka yo namuwonisila ndi mino. ³ Luki limoti, nakapa ambɛ wiboni likpɔmuka li nili: Kilisito ni ngama ka muluku wasi, muluku ni ngama ka mukaki na Kunzi ni ngama ka Kilisito. ⁴ Muluku wasi kika mɔ makitikyo kani akalumba ikani kabikyaga likpɔmuka ko lino ko Kunzi, akaminisiso Kilisito payaya. ⁵ Luki limoti, muko wasi kika mɔ bikpo kani akalumba ikani kabikyaga likpɔmuka ko lino ko Kunzi, akaminisisa mbunyaki ninɔ ngama kaki payaya. A mɔɔngɔni abɛ kika mɔ mɔwa*. ⁶ Muko kiki mɔ makitikyo, akwanana neki gɔni kaiwisisa mɔ! Luki limoti, yeki a suni ka muko kaikusisa tukatu ikani kaiwisisa mɔ, a neki binza kaitikya mɔ. ⁷ Muluku kakananigu iyi kaitikya mɔ, kye a likingyosi na ibiba ko Kunzi. Luki limoti, muko a iyi ibiba ka muluku. ⁸ A beyo, Kunzi kagyagu ndi muluku wa mambwa ka nzuyi ka muko, luki limoti, muko wa mambwa opupa ndi ka muluku. ⁹ Na kugbe, Kunzi kagyagu ndi muluku ko bulya ka muko, luki limoti, agya ndi muko ko bulya ka muluku. ¹⁰ Kinili, ko bulya ka bamalaika, muko akwanana kaitikya mɔ, kowonisilo be a kusili ka mbunyaki. ¹¹ Luki limoti, ka ɔbili kusu pa imoti na Mombukwono-dosu, muko kikigu binza

---

* **11:5** 11:5 mɔ mɔwa: Ko ngbingo yi ninɔ, bakagwi ndi muko ka bilya, bawaga ndi muko yi ninɔ mɔ bingɔ kowonisilo be ogyi bilya.

ni kegu na muluku, muluku kikigu goni binza ni kegu na muko. ¹² A beyo, madongoni beyo muko wa mambwa opupa ndi mino ka nzayi ka muluku, muluku ibukutaga goni iyi na muko, na masi apunya ko Kunzi.

¹³ Wondoni mbeyi ni ibunu bamombukwandonu bi: atu binza muko kaika ma bikpo kani akalumba? ¹⁴ Bambanzu bibagatu be a suni muluku kaiko no tukatu bivukuku. ¹⁵ Luki limoti, a ibiba muko kaika notu beyo, kye Kunzi apa ndi tukatu tidingi kaitikya notu ma. ¹⁶ Mumbanzu kapa bata kagya bodongoso ka likpamaka li nilo, ibito binza be: iki makanisa ko Kunzi ikani ibusu bamombukwono-dosu bi takegu na yigya yagogo.

Polo akauyoyiso bakilisito ko bulya malili ma musilyoni

¹⁷ Nakegu kamubiba wa no mino kamupa mutiwi mi nima. A beyo, ngbingo yi nino mamumukanago mino, mumukana kunu kikogigu na izangiya, luki limoti, opupisaga likpamaka lanye aka. ¹⁸ Ya mambwa, bebikiyi bi be ngbingo yi nino mamumukanago mino, yigbananaga ikagatu luga kunu. Nakaina abe o mino beyo aka yo. ¹⁹ Okwononito be yigbananaga ikito aka luga kunu, iba bakilisito balingunu luga kunu bimibisikosito. ²⁰ Ngbingo yi nino mamumukanago mino, kegu malili ka Mombukwono-dosu mo malyaga. ²¹ A beyo, niyo aka yo mikago mino kapunga kalyalya, mutu yikaka-yikaka ofusaga kalya malili nimo aka mo odogoku iyi na imu, kawa wa gowa,

batu bagogo bikaga na nza, bagogo badamua bizenge. ²² Makegu ibunu na bandabu nibayo makwanana mino kalyalya na komwo? Ikani makaina kanisa ko Kunzi payaya na makapa kaupiso batu bi nibo bakegu no luki suni? Makapa be namubikiyi buni? Okwononi be namubibi? Haaa, nakakwananigu kamubiba ko bulya likpamuka nilo!

Malili ka Mombukwono-dosu

(Matayo 26:26-29; Maliko 14:22-25; Luka 22:15-20)

²³ A beyo, mutuu nino Mombukwono-dosu epa ndi imi, imu nima, namukitisilyaga kawa ibunu: biti yi niyo bagaba ndi mino, Mombukwono-dosu Yeso ava ndi mukati, ²⁴ niyo amigisilya Kunzi ibiba, obunonogo, abikya be: «Nzuyi kami niyi, namupi ibunu. Gyogoni beyo ketamano yi.» ²⁵ Niyo bama kalya, ava ndi kopu wa vinya begayo, abikya be: «Kopu yi nimu ni agume wambiya ko Kunzi, nino bangu kami odukogi mino katulyoso. Bongbingo basi wa momwaga ndeke mino, gyogoni beyo ketamana yi.» ²⁶ A beyo, bongbinga basi wa malyaga ndeke mino mukati mi nima na kamwo kopu yi nimu, makabikyaga kukwaku ka Mombukwono-dosu bingbanganya kadwe ku kwa ku igoku ndeke mino.

²⁷ Kinili, nino akalya mukati ikani kamwa kopu ka Mombukwono-dosu ni kokwononigu, akagya bunye ka nzuyi na bangu ka Mombukwono-dosu. ²⁸ Eee, okwononi be mutuu yikakayikaka ikpimi binza, alya kawa mukati na

kamwa kopo yi nimu. ²⁹ Kye mumbanzu kalya mukati na kamwo kopo, ni kegu koto-bisyo isi ya nzayi ka Mombukwono-dosu, akaimakya ni iyi mombukwana-daki yi ka mungimbo. ³⁰ Kinili, budingi luga kunu ba na bokolobu, ba na pika bipeke-peke na bagogo bokwogoni ndi. ³¹ Takikpimaga mbeyi ndi ni ibusu bamombukwono-dosu bi, tanyikatu bi mukombu ko Kunzi. ³² Luki limoti, Mombukwono-dosu akatisombiso na katiyoyiso, kye takogulyonitogu ka mukombu pa imoti na batu bagogo ba obili yi nimu.

³³ Kinili, bomika-mama, ngbingo yi nino mamamukanaga mino kalya malili ka Mombukwono-dosu, a binza kabundanaga. ³⁴ Mumbanzu kika na nza, alyalyi mbeyi ku kaki, kye makimokyonitogu ka mukombu ngbingo wa musilyoni kunu. Nobungusyagatu banu makpamuka magogo nimo osikoni wa nodoku mino.

12

Bapepe nibo Limbengi-Lotu upaga

¹ Bomika-mama, nakegu kapa ambe wikoni ko biti ko bulya bapepe nibo limbengi Lotu upaga. ² Makaiba be ngbingo yi nino ma ndi mino ni makanamibigu Kunzi, mikaga ndi bakigumya ka gbilito nito kanzinagigu, makakwananigu ndi kaigwi mambengi kambwa kabu. ³ Mbiya wanu, nakapa kamumibiso be: mutu gutugu bemoti aka nino Limbengi ko Kunzi ikaga kuso kaki, kakwananigu kagbanga Yeso. Na Limbengi-Lotu

kiki kuso ka mutɔ yi ninɔ, kakwananigu kabikya be: «Yeso ni Mombukwono-dosu!»

⁴ Baɛɛɛ ba dididi, luki limoti, Limbengi-Lotu aka lo upaga. ⁵ Bopisi baya mogubo ka Kanisa a dididi, luki limoti, bagugubyogo Mombukwono-dosu bemoti aka. ⁶ Mogubo a dididi, luki limoti, Kunzi bemoti aka no upaga batɔ basi mogubo masi mi ninɔ. ⁷ Limbengi-Lotu akagya ligubo ka mutɔ yikaka-yikaka ko bulya izangiya ka batɔ basi. ⁸ Limbengi apaga mutɔ wagoɔ kanzina na yimibo, Limbengi limoti li nilo aka lo apa mutɔ wago ngu kauwonisilo bambanzu likpamuka ko Kunzi na yimibo. ⁹ Apa wago baya yapu, wagoɔ ngu kohukuso bokolobu. ¹⁰ Limbengi apaga mutɔ wago ngu yigya makpamuka mambanga-mbanga, apa wago aɛɛɛ kanzina na bugyalandu, apa wago yimibo kotombisyo likpamuka nilo otukyogoku ka Limbengi-Lotu ikani nilo la kuboboku. Apa mutɔ wago aɛɛɛ kanzina masasu ka Bamalaika, apa wago yimibo kotongbomosyogo masasu mi ninɔ. ¹¹ Limbengi limoti li nilo aka lo agyaga makpamuka mi ninɔ masi, apa mutɔ yikaka-yikaka aɛɛɛ kaki beyo abailyago mino.

Kanisa a aɛɛɛ nzayi niyo a na mababa mudingi

¹² A beyo, Kilisito a mufongoni aɛɛɛ nzayi niyo a na mababa mudingi. Gatugu mababa mi ninɔ kika mudingi, a nzayi yimoti aka. ¹³ Ifusu basi, Bayuda ikani batɔ nibo bakegu Bayuda, bosunzu ikani batɔ nibo bakegu bosunzu, togwa

ndi ibatiso kye tiki nzuyi yimoti ka Limbengi-Lotu limoti. Ifusu basi tinisana ndi na Limbengi-Lotu li nilo.

¹⁴ Nzuyi kegũ na libaba limoti aka, luki limoti, a na imu mudingi. ¹⁵ Kika ni kugũko obikyini ðe: «Nakegũ imi kubokũko, nakegũ neki libaba la nzuyi.» Gutũgũ ðeyo, a libaba limoti aka luga wa mababa ma nzuyi. ¹⁶ Na kika ni kutiliko obikyini ðe: «Yeki nakegũ imi liso, nakegũ neki libaba la nzuyi.» Gutũgũ ðeyo, a libaba limoti aka luga wa mababa ma nzuyi. ¹⁷ Kika ndi ni nzuyi yasi a liso, akwanana kũwa ndi kaukana liki? Kika ndi ni a kutiliko, akwanana kũwa ndi kaiba sũ yo luki liki? ¹⁸ A ðeyo, Kunzi obisaga ndi libaba limoti-limoti la nzuyi kabyenene na sipananiso kaki. ¹⁹ Masi kika ndi libaba limoti aka, iba nzuyi kegũ! ²⁰ Mababa a mudingi luki limoti, nzuyi a yimoti aka.

²¹ Liso kakwananigũ kabikya kubokũko ðe: «Nakegũ na nzoyi kaku!» Gutũgũ mu aka kakwananigũ kabikya magũ ðe: «Nakegũ na nzoyi kunu!» ²² Mababa ma nzuyi nimõ inisonogo abe kiko ma payaya, ikaga goni imu na izangiya aka. ²³ Mababa nimõ tinaga payaya, imu mõ tobibisaga kakitaga magõ. Nimõ apaga suni kaina, imu mõ tobuulyaga kugbe, ²⁴ kakitaga mababa ma ibiba ma nzuyi kusu. Kunzi agya ndi nzuyi, apa ibiba yidingi ka mababa nimõ tinaga payaya. ²⁵ Agya ndi ðeyo kye mababa ma nzuyi kikonitogũ na yigbananaga. Luki limoti, atungbulanagi mabobo. ²⁶ Kika kani libaba limoti akaigomisogo, magõgo masi igomisogo pa

imoti na ilu. Kika ni limoti ovini ibiba, magogo masi ogwa magyagya pa yimoti na ilu.

²⁷ Ibunu ma nzayi ka Kilisito, mumbanzu yikaka-yikaka luga kunu a libaba la nzayi yi niyo. ²⁸ Kunzi ubisa ndi batutumbwa ka pa ya mambwa ka kanisa, ka pa ya yiba bogyalandu na ya yisaa bowonisili. Kumbuso yi, atu na batu nibo ba na aperi kagya makrumuka mumbanga-mbanga, kauhukuso bambanzu, kausingyo bengeni, kaunanaga batu bagogo, kanzina masasu ka bamalaika. ²⁹ Basi bakegu batutumbwa, ikani bogyalandu ikani bowonisili. Basi bakegu na aperi kagya makrumuka mumbanga-mbanga, ³⁰ kauhukusa bambanzu, kanzina masasu ka bamalaika, ikani kotongbomosyo masasu mi nimo. ³¹ Hukisoni neki baperi nibo ba na izangiya kugbe. Ko bulyo yi niyo, nakamuwonisila mbiya wanu pisi yanza kugbe kakitaga bayagogo bayasi.

13

Sipananiso okitogi makrumuka masi

¹ Nakanzina gutugu masasu ka bambanzu na nimo ka bamalaika, luki limoti, nakiki na sipananiso, na mudongoni abe liyu la ngweyi ikani kengele niyo akobuko. ² Nakanzina gutugu na bogyalandu ikani kandanga makrumuka masi nimo makisuma ikani kaika na yimibo yasi ikani kaika na baya niyo nakwanana na iyu kohokisa bangupa, luki limoti, nakiki na sipananiso, na payaya aka. ³ Nakulupya gutugu batu ba yangya lingama kami lasi, nisata be

ḃeḃuḃyi ko ḃuku, nakiki na sipananiso, niyo keḃu na imi na izangiya.

⁴ Mutu wa sipananiso okibyagatu, ikaga mutu wanza, kikogigu no miso mopi, kibinikagigu, kikogigu na limbengi lidingi, ⁵ kagyagigu likpamuka lo suni, kakisagigu ḃanza kaki aka ka mombukwana-daki yi, kangbutagigu ḃikwa, kobisogigu likpamuka lanye ka limbengi. ⁶ Mutu wa sipananiso kogwogigu magyagya ka likpamuka lanye, luki limoti, ogwaga magyagya ka likpamuka la lingunu. ⁷ Apilyaga makpamuka masi, obuulyaga baya ka bongbinga basi, ikaga na mutamanagi na anokibyo bongbinga basi.

⁸ Sipananiso kosyogigu. Luki limoti, bugyalandu osyatũ ndeke, aḃepe manzina masasũ ka ḃamalaika ikatũ ndeke na mulibo, yimibo olimikaga ndeke. ⁹ A ḃeyo, yimibo kusu a yikede na bugyalandu kusu a ḃikpufu. ¹⁰ Luki limoti, ngbingo yi ninũ yimibo ya lingunu odoku ndeke mino, niyo yo kpufu osyo.

¹¹ Ngbingo yi ninũ na ndi mino miki, nanzinaga ndi aḃe miki, natamanaga ndi aḃe miki, nanotombisyo makpamuka aḃe miki. Luki limoti, wa niita kuwa mino mumbanzũ, nasa libenzi lasi. ¹² Mbiya wanũ, takaina likpamuka la lingunu aḃe mulundu ka nelaga wombulu-mbulu, luki limoti, kumbuso, tinatũ ndeke ḃingbanganya. Mbiya wanũ, nakaiba luki likede aka. Luki limoti, kumbuso, namiba ndeke Kunzi ḃinza maḃongoni ḃeyo emibago mino.

¹³ Mbiya wanũ, makpamuka masaa mi nima akpakanaga pa imoti aka: baya, mutamanagi

na sipananiso. Luki limoti, nilo la izangiya kugbe luga wa makpuma masaa mi nimo ni sipananiso.

14

Izangiya ya bapere ka Limbengi-Lotu

¹ Kisoni mbeyi kaika na sipananiso kambwa wa masi. Kisoni goni kaika na bapere ka Limbengi-Lotu, kugbe kaika na apere wa bugyalandu. ² Mutu yi nino akanzina masasu mumbanga-mbanga, kunzinyagigu bambanzu, luki limoti, anzinyaga Kunzi. A beyo, kegwa na mutu yi nino akwanana kotombisyo. Pisi ko ngu ya Limbengi-Lotu, mutu yi nino abikyaga makpuma nimo a makisuma. ³ Luki limoti, mutu yi nino anzinaga na bugyalandu, unzinyaga bambanzu. Unzinyaga beyo kaupika ka baya, kautumisa na kaududulisa mambengi. ⁴ Nino anzinaga masasu mumbanga-mbanga, ipikiyaga baya kaki ka mombukwanadaki yi. Luki limoti, nino anzinaga na bugyalandu opikaga baya ya kanisa yasi.

⁵ No bi kapa ambe ibunu basi nzinogoni masasu mumbanga-mbanga, luki limoti, no bi kapa bata kugbe ambe nzinogoni na bugyalandu. Mutu yi nino anzinaga na bugyalandu a na izangiya kugbe kakitaga nino anzinaga masasu mumbanga-mbanga. Kika kani atu na mutu yi nino akwanana katumbulaga nilo akabikya, kanisa yasi amagatu ka baya. ⁶ Bomika-mama, nika na izangiya tino ko misa kunu, nakodoku ku kunu, napunga kamunzinya ka masasu

mumbanga-mbanga? Nika na izangiya tino ko misa kunu kika ni munzina kami kegu kamuwonisila makpumuka nimo ikaga makisuma, kamuwonisila yimibo, bugyalandu ikani mutiwi?

⁷ Takava likingyosi la makpumuka mo dumo abe siba ikani domu, kika ni mayu mi kegu kobuko dididi, takwanana kaiba liyu la siba ikani la domu liki? ⁸ Bakongboti ngudu ya lunga binza, wani no akwanana kaibungusyogo kainda ka lunga? ⁹ A mudongoni begeyo ku kunu: makiko kabikya makpumuka nimo bambanzu bakegu kotombisyo, siba kuwa isi yi liki? Niyo a abe makika kadikitaga toyi ka butulu. ¹⁰ Masasu a mudingi ka obili, masi okitisaga asi munzina aka. ¹¹ Mutu bemoti kika kanzina lisasu nilo nakibigu, ibusu na iyi basi tiko abe bongingi. ¹² A mudongoni begeyo ku kunu! Yeki ma na musasa ma bapepe ba Limbengi-Lotu, hukisoni neki na kekete, kugbe yi nibo bakopika kanisa ka baya.

¹³ Kinili, nino anzinaga ka masasu mumbanga-mbanga akwanana kakunga Kunzi kye api ngu koyikoso masasu mi nimo. ¹⁴ Kika ni nakalumba na masasu mi nimo, limbengi lo akalumba, luki limoti, yimibo kegu kagya luki. ¹⁵ Nakwanana se kuwa kagya buni? Nalumba na limbengi na yimibo goni. Nimbila na limbengi na yimibo kami goni. ¹⁶ A beyo, wakiko kalumba ka limbengi, wanamigisya Kunzi ibiba, mutu wagogo nino a ka musilyoni ni kegu kotombisyo likpumuka li nilo, kakwananigu kobingisya be «A asi beyo aka yo» kye kegu kaiba nilo wakabikya. ¹⁷ Malumba kaku a manza, luki limoti kapikigu mutu wagogo ka baya.

¹⁸ Nakamigisya Kunzi ibiba beyo nanzinaga mino masasu mumbanga-mbaga kamukitaga ibunu basi. ¹⁹ Luki limoti, ka makutana napaga kabikya makpumuka kubukumuti nimo bambanzu bukana binza, kye natiwi goni bengeri, ni nakobikyigu makpumuka belofu tekebe na masasu mumbanga-mbanga.

²⁰ Bomika-mama, makikonitogu na tamanaga ya libenzi, luki limoti, tamanaga kunu iki abe niyo ka bamboku. Pisi kagya bunye, wikoni abe bomiki. ²¹ Kuso wa Mutu, Mombukwono-dosu abikya be:

«Nanzinilyaga ndeke livananza li nilo pisi ka batu nibo ba masasu dididi na pisi ka noku ka sobiko.

Na gutugu beyo, bakemukanigu ndeke.»

²² Kinili, aperse munzina ka masasu mumbanga-mbanga a likingyosi ka batu nibo bakanabinikyonigu Kunzi. Luki limoti, kegu na izangiya ka batu nibo babinikyononi. Aperse munzina na bugyalandu a likingyosi ka batu nibo babinikyononi, kegu na izangiya ka batu nibo bakanabinikyonigu.

²³ Kiko mbeyi ni kanisa wasi omumukonini, batu basi bananzina ka masasu mumbanga-mbanga, batu nibo bakegu kotombisyo likpumuka ikani nibo bakanabinikyonigu Kunzi bakogulya ka musilyoni kunu, bakabikyigu be ma no bikyat? ²⁴ Luki limoti, batu basi bakiko kanzina na bugyalandu, mutu nino kegu kotombisyo likpumuka li nilo ikani nino

kanabinikyonigu Kunzi, kogulya, imibo bunye kaki ko bulya nilo iko kani ukonini. Basombiso ka likpamuka nilo iko kani ukonini, ²⁵ bodikidi nibayo ikaga na boyu kaso kaki ipupiso ka bungbanganya. Ogwo kuwa mokpukpu kabibiso Kunzi, anabikya be: «A linguna be Kunzi a luga kunu!»

Beyo kanisa okwononi mino kampakyana

²⁶ Bomika-mama, takwanana se kuwa kabikya buni? Ngingo yi nino mamumukanaga mino, mutu bemoti akwanana kaimbila, wago apa mutwi, wago atumbulaga likpamuka nilo a lakisuma, wago apa mutuu ka lisasu limbanga na wago bata oyikasa nilo bobiky. Okwononi be nimo masi iki na izangiya kopika kanisa ka baya. ²⁷ Bambanzu bakapa kanzina ka masasu mumbanga-mbaga, okwononi be biki baba aka ikani basaa, banzini bemoti kumbuso ka wago. Mutu bemoti ikiti, koyikosogo nilo biko kabikya. ²⁸ Luki limoti mutu muikoso kiki, badaki biwo ka musilyoni. Mutu yikakayikaka anzini ka limbengi kaki mombukwanadaki yi no Kunzi kaki. ²⁹ Batu baba ikani basaa banzini na bugyalandu, batu bagogo biko kakupima nilo bakabikya. ³⁰ Luki limoti, Kunzi kawonisilo mutu bemoti likpamuka nilo a lakisuma, okwononi be mutu yi nino akanzina adaki. ³¹ A beyo, ifunu basi makwanana kanzina na bugyalandu, mutu bemoti kumbuso ka wago. Kuwa wa go wa, batu basi bakwanana kaukana mutuu mi nimo, utumiso mambengi. ³² Mambengi ka bogyalandu

umukanaga bogyalandu. ³³ A beyo, Kunzi kegũ Kunzi wa bunzenge-zenge, luki limoti a Kunzi wa maziyo.

Mudongoni beyo igyonosogo mino ka makanisa masi ka batu ko Kunzi, ³⁴ boko bokwononi kaiko biwo ka musilyoni ma kanisa. Kegũ na nino bakwanana kasilya manzina. Okwononi be boko biki batu bakukana, mudongoni beyo Mutuu abikyaga mino. ³⁵ Bakika na likpumuka la kuuso, bumuusi bambunyaabu ka masengi. A suni muko kanzina ka musilyoni.

³⁶ Makasima be Mongoni ko Kunzi apunya ndi ku kunu? Ikani amudulyoku ndi asi ibunu aka?

³⁷ Mumbanzu kika kasima be a mugyalandu ko Kunzi ikani be a na apeepe wa Limbengi-Lotu, okwononi ibito binza be nilina nakamukpikilyo li a mutuu ka Mombukwono-dosu. ³⁸ Luki limoti, kibi likpumuka nilo, nilo andi kawa asi iyi aka.

³⁹ Bomika-mama, yeki a beyo, kisoni kambwa wa masi kainisono na apeepe manzina na bugyalandu. Makapokyonitogu mumbanzu kanzina ka masasu mumbanga-mbanga. ⁴⁰ Luki limoti, masi igyonosi ka bungbingbili na beyo okwononi mino.

15

Pɔlɔ akabikyaga Mongoni Manza nimo ukana ndi

¹ Bomika-mama, mbiya wanu, nakapa kamutomosya Mongoni Manza nimo namubikyaga ndi, nimo mabailya ndi na nimo mo mina bakigwinonogo bingbufu. ² Minisanatu na

muhukuso pisi ko Mongoni Manza mi nimo makiko kabye beyo aka yo namubikyaga ndi mino. Makogyi beyo, baya kunu ika payaya.

³ Kambwa wa makpumuka masi, namukitisilyaga mbeyi ndi mutuu nimo imi mombukwana-daki yi nakana ndi. Kilisito okwa ndi ko bulya bunye kusu, mufongoni beyo ikpikago mino ka Mobiso Motu. ⁴ Balumba ndi, opupa ka mbuku kumbusa wa masye masaa, mufongoni beyo Mobiso Motu abikya ndi mino. ⁵ Apuponilya ndi Petele, kumbuso yi batutumbwa tekebe na baba. ⁶ Kwa wa, upuponilya ko ngbinga bemoti babibya kaki kakitaga bamiya kubukumuti. Budingi luga ka babibya bi nibo batu mbeyi bata aka ka obili, luki limoti, bagogo bokwogoni ndi. ⁷ Kumbuso yi, apuponilya ndi Yakobo, kwa wa, upuponilyo batutumbwa basi.

⁸ Kumbuso ka batu bi nibo basi, epuponilya ndi goni imi, imi nino na ndi abe miki yi nino ibukutaga ni kanongotigu. ⁹ A beyo, na mupipilo luga ka batutumbwa basi. Nakokwononigu gutugu be bemaki be atutumbwa, kye nogyogya ndi Kanisa ko Kunzi. ¹⁰ Luki limoti, na kwa beyo no mino mbiya yi nima pisi ka iziyo ko Kunzi. Iziyo yi niyo abukutatatu ndi masolo. Nagya ndi ligubo kaukitaga batutumbwa bagogo basi. A beyo, kegua ndi imi, luki limoti, iziyo ko Kunzi niyo a pa imoti na imi. ¹¹ Kinili, iki ibu ikani imi, takabikyaga Mongoni Manza mi nimo aka mo mabailya ndi.

Kunzi upupisagatu bambanzu ka bambuku

12 Takabikyaga be Kilisito opupatu ndi ka mbuku. Ko bulya iki yo batu bagogo luga kunu babikyaga mino be batu nibo bokwaga ndi bakopupigu ndeke ka bambuku? 13 Kika neki ni a beyo, Kilisito kopupagu ndi ka mbuku begeyo. 14 Kika ni Kilisito kopupagu ndi ka mbuku, takegu na Mongoni Manza nimo takwanana kabikyaga, baya kunu a goni payaya. 15 Na goni, niyo akowonisila be ta bademu ba bongko ko misa ko Kunzi, kye tabikya ndi bingbanganya be Kunzi apupisatu ndi Kilisito ka mbuku. Wina se, Kunzi kakwananigu ndi kagya beyo, kika ni a lingunu be batu nibo bokwogo, bakopupogigu ka bambuku. 16 A beyo, kika ni batu nibo bokwogo, bakopupogigu ka bambuku, Kilisito kopupagu ndi neki goni iyi ka mbuku. 17 Na kika ni Kilisito kopupagu ndi ka mbuku, baya kunu a ya payaya na ma asi ka bunye kunu aka. 18 Na bata, niyo akowonisila be batu nibo bokwaga ndi kuso ka Kilisito, ba neki goni ibu subungogo. 19 Kika ni a ko bulya obili yi nimuna aka mu no tobisa mino mutamanagi kusu ka Kilisito, ta batu bulya kumbu kaukitaga batu bagogo basi.

20 Luki limoti, a lingunu be Kilisito opupatu ndi luga ka samanda. A abe talu-talu, kye batu bagogo nibo bokwaga ndi bopupito ndeke goni ibu. 21 Mufongoni begeyo kukwaku odoku ndi mino pisi ka mutu bemoti, pupo ka mbuku ka batu nibo bokwaga ndi, odoku pisi ka mutu bemoti goni. 22 Begeyo bambanzu basi bokwaga mino kye ba Bava-adamu, ibu basi binisana

ndeke bata na obili kye tomotikononi na Kilisito. ²³ Luki limoti, mumbanzu yikaka-yikaka opupa ndeke kabyenene no ngbingo kaki: Kilisito no a matu wa mambwa, opuponi ndi iyi. Kumbuso yi batu kaki bopupa ndeke ngbingo yi ninu igoku ndeke mino. ²⁴ Kumbuso yi, ika kuwa lisyé la mulibo. Ko ngbingo yi ninu, Kilisito apata ndeke bungama basi, ibiba yasi na ngu yasi, amigisya kuwa Kunzi Baba bungama. ²⁵ A beyo, okwononi be Kilisito iki ngama kadwe ku kwa ku udita ndeke mino bomuyoniso kaki basi binvi kusili wa magu kaki. ²⁶ Mumuyoniso ninu bamwo ndeke ka mulibo, ni kukwaku. ²⁷ Iyo, Mobiso Motu akabikya be: «Kunzi obisa ndi makpamuka masi kusili wa magu kaki.» Luki limoti, a bingbanganya be Kunzi kegú iyi ka «makpamuka masi» mi ninu, kye iyi no apa ndi Kilisito ngu kugu wa masi. ²⁸ Ngbingo yi ninu Kunzi obiso ndeke mino makpamuka masi kusili ko Miki, iyi Kilisito mombukwana-daki yi ibiso ndeke kusili ko Kunzi ninu apa ndi ngu kaiko kugu wa makpamuka masi. Kuwa wa go wa, Kunzi ika ndeke lingunu kugu wa masi.

²⁹ Tomononi mbeyi bata likpamuka ka batu nibo fibotisisogo ko bulya ka batu nibo bokwogo. Binisono na izangiya tino? Kika ni a lingunu be batu nibo bokwogo bakopupogigu ka bambuku, ko bulya iki kuwa yo fibotisisogo mino ko bulya kabu? ³⁰ Na bata, ko bulya iki yo ifusu bamombukwono-dosu bi to mino

bongbinga basi kaikisilya kukwaku? ³¹ Bomikamama, kukwaku ezuzaga masye masi. A linganu beyo nibibaga mino ko bulya kunu ka matikanaga na Yeso-Kilisito Mombukwono-dosu. ³² Nulanana ndi na bambanzu ka Efeso nibo ba ndi bufiya abe banyama bo tutu. Kika ndi ka yigya ko bomikya-bambanzu, ninisana ndi na izangiya tino? Kika ni bamanda bakopupogigu ka bambuku, okwononi neki «tolyolyini, tomwo kyε bugala tokwatu».

³³ Wiminyonito se: «Kako limbida na batu banye, aputagatu yigya yanza ka mumbanzu.»

³⁴ Wigilyoni tamanaga kunu yanza, masa kagya banye. Batu bago luga kunu bakamibigu Kunzi. Nakamubikya beyo kamupiso suni.

Batu nibo bokwaga ndi bopupa ndeke ka bambuku liki?

³⁵ Luki limoti, mutu bemoti akwananatu kauuso be: «Bamanda bopupa ndeke ka bambuku liki? Bika ndeke na busolo ba nzuyi tino?»

³⁶ Eeeze, wa ngingi! Ngbingo yi nino wakunaga mino lisolo, okwononi mbeyi okwi, kumbuso yi abaka se kuwa. ³⁷ Lisolo nilo wakakuna lo, kegu ilu ni malili nimo abaka banu, luki limoti, a libumo payaya aka la mupunga ikani libumo lagogo. ³⁸ Kunzi obokisaga kuwa libumo li nilo beyo opo mino, obukutisa libumo yikaka-yikaka kabyenene na busolo kaki.

³⁹ Nzuyi yasi kegu mudongoni. Bambanzu ba na nzuyi kabu, banyama na niyo kabu, bombu na bosu ba na niyo kabu goni.

⁴⁰ Nzūyi ya kugū wa lisyε a di na niyō ya litombū, ibiba ya kugū wa lisyε a di na niyō ya litombū. ⁴¹ Mōni angingaga di, timba di, mangutu di gōni. Gutugū mangutu aka luga kabū anzege dididi aka gōni.

⁴² Ika ndeke begeyo ngbingo yi ninō bamanda opupa ndeke mino ka bambukū. Bulumbaga bambanzū, kumbuso yi bapō, wa bopupa ndeke mino ka bambukū, bika kūwa ndeke na obili wa benze na benze. ⁴³ Bolumbogo nzūyi ni kegu na ibiba ikani no ngu. Luki limoti, opupogo kūwa na ibiba no ngu. ⁴⁴ Ngbingo yi ninō bolumbaga mino, ikaga nzūyi ya limbanzū. Luki limoti, kopupo ka mbukū iita kūwa nzūyi ya limbengi. Kika neki ni nzūyi ya limbanzū atū, nzūyi ya limbengi atū neki gōni aka. ⁴⁵ A beyō, Mobiso Motu abikyaga be: «Mutū wa mambwa beyō ka Adamū a ndi na obili ka nzūyi ya litombū.» Luki limoti, Adamū yi ninō wa kumbuso ni Limbengi nilo apāga obili*. ⁴⁶ Kegu nzūyi ya limbengi yō odogoku ka mambwa, luki limoti, niyō ya limbanzū. Nzūyi ya limbengi odogoku iyu kumbuso. ⁴⁷ Kunzi agya ndi Adamū wa mambwa na libungu. A iyi mutū wa obili yi nimū. Luki limoti, Adamū wa yiba otukyoku ndi iyi kugū wa lisyε. ⁴⁸ Batū ba obili yi nimū ba mūdōngōni abe mutū yi ninō Kunzi agya ndi na libungu, luki limoti, nibō ba kugū ba mūdōngōni abe mutū yi ninō otukyoku ndi kugū wa lisyε. ⁴⁹ Mūdōngōni begeyo to mino abe mutū yi ninō Kunzi agya ndi na libungu, tika ndeke

---

* **15:45** 15:45 Adamū wa kumbuso, ni Kilisito. Wanda ka Mupunganagi 2:7.

goni mufɔngoni abe mutɔ yi nino otukyoku ndi kugu wa lisyɛ.

⁵⁰ Bomika-mamaaa, nakapa kabikya ambe: luki nilo Kunzi agya ndi ka nzuyi na ka bangu kakwananigu kalya lisimo la Bungama ko Kunzi. Nilo akwanana kapo, kinisonigu na obili wa benze na benze.

⁵¹ Mbiya wanu, nakamumibisa dikidi yimoti: takokwigu ndeke basi, luki limoti, tigomosyanatu ndeke basi. ⁵² Igyonosa ndeke beyo ko ngbinga bemoti abe kuta, wa bofya ndeke mino siba ya mulifo. A beyo, wa siba obuka ndeke mino, batu nibo bokwaga ndi bopupa ndeke ka bambaku na nzuyi niyo kapugu ndeke bata, ifusu basi tigomosyono. ⁵³ A beyo, okwononi be pɔpɔtu ta nzuyi yi niyi imokisyi nzuyi niyo kakwananigu bata kapo. Okwononi be nzuyi yi niyina ya kukwaku yi imokisyi nzuyi niyo kokwigu ndeke bata. ⁵⁴ Ngbingo yi nino nzuyi yi niyo apogo imokisyo ndeke mino nzuyi yi niyo kapogigu, nzuyi ya kukwaku imokisyo niyo kokwogigu, iba Mobiso Motu mi nimana itulyonini se kawa: «Kukwaku kegɔ bata, boditini linguɔu binvi!»

⁵⁵ «Eeeze kukwaku, ngu kaku a kawa yani?

Eeeze kukwaku, syogbu kaku a kawa yani?»

⁵⁶ Kukwaku inisonogo no ngu pisi ka bunye, mutuu mo apaga bunye ngu. ⁵⁷ Luki limoti, tamigisilyini Kunzi ibiba, iyi no atipaga ngu pisi ka Mombukwono-dosu Yeso-Kilisito.

⁵⁸ Kinili, bomika-mama bupaka, wityonogoni bingbu kani makegu kapika bipেকে-পেকে.

Mugugubyoni Mombukwono-dosu masye masi, kye makaiba binza be bungu basi nibo makaiko ka ligubo kaki, kokwigu payaya.

16

Marumu ko bulya kanisa ya Yelusalema

¹ Kuwa ka nilo ondi likrumuka la marumu ka bakilisito nibo bikaga ka Yelusalema, byeni goni ibunu mutuu mi nimo nowonisila ndi ka Makanisa ma Galatia. ² Makokwononigu kabundaga kamumala makrumuka wa aka wa nosilo mina ku. Masye ma Mungu masi, mumbanzu yikaka-yikaka iki kobisaga ka kpolo, ku kaki, luki nilo inisana nolu kabyenene no ngu kaki ³ Wa nosila banu mino ku kunu, nutika banu bambanzu nibo miko ni mupunogini na babalawa ambe bindi na bamarumu kunu ka Yelusalema. ⁴ Kakwanana be nindito goni, tinda kuwa banu na ibu kuguko kumoti.

Tamanaga ka Polo ko bulya ligundu

⁵ Nakitaga banu pisi ka Makedonia, nosilo se kuwa ku kunu, kye na na tamanaga kabye pisi ku beyo. ⁶ Yagogo tagyatuu banu mino na ibunu masye makede, ikani gutugu ngbingo wa ndobo wasi aka. Merapa kuwa banu, nidukulaga na ligundu kami. ⁷ A beyo, nakegu kapa kamumina na ligundu aka. No bi katamanaga ambe Mombukwono-dosu kapa, tasyito bi na ibunu masye makede.

⁸ Luki limoti, no bi kapa kaiko wanu ka Efeso, kadwe ka lisyé la Patekoti, ⁹ kye ninisonini

no ngbinga wanza kagya ligubo nilo abukutatu masolo. Luki limoti, bomuyoniso ba bakpu.

¹⁰ Timotio kosila banu ku, gyoni yasi be imukani binza, kye amugya-ligubo ka Mombukwono-dosu abe imi goni. ¹¹ Gutugu mambanzu bemoti aka kaminonitogu payaya. Luki limoti, muponito kye isisilogi na ligundu kaki ka maziyo, igoku ketakanya. Takabundaga pa imoti na bomika-mama pisi ka baya.

¹² Ka mutili ka momosu beyo ka Apolo, nigomoni na iyi nganga bikyoyo ambe baga pa imoti na bomomosu bagoyo ku kunu ku, luki limoti, keggu mbeyi kapa kainda mbiya wanu. Inda kuwa banu wa gowa inisono banu mino no ngbingo.

Mutu na yuuso ya mulibo

¹³ Hukwoni miso, migwinanaga bingbufu ka baya. Wikoni na liluku, mika batu bo ngu.

¹⁴ Gyogoni masi ka sipananiso.

¹⁵ Bomika-mama, nakamukunga bata luki limoti. Si mamibatu Setefano na livananza kaki, ibu bo ba ndi bakilisito ba mambwa ka mugi ma Akaya, bipa ndi kaugugubya bakilisito bagoyo.

¹⁶ Humukononi inguo ya batu bi nibo, na batu basi nibo bagyaga na ibu ligubo na kekele.

¹⁷ Nakogwa magyagya beyo Setefano, Folotunato na Akaiko bosiliku mino yi. Ta ndi na ibu mudongoni abe makika wa. ¹⁸ Betumisaga ndi limbengi mudongoni beyo bamugyilyaga ndi goni mino ibunu. Makozunonitogu na inguo ya batu bi nibo.

19 Makaanisa niṃo a ka iwili ya Azia amumuusogito. Akila na Pelesila pa imoti na kanisa niyo amamukanaga ka ndabu kabu bamumuusogi kugbe ko lino ka Mombukwono-dosu. 20 Bakilisito basi nibana ba wanu bamumuusogito.

Tilyononi, mopututonogo abe bomika-muko.

21 Iṃi Polo bikpe no nokpikogi ambe namumuusogito.

22 Mumbanzu kapogi Mombukwono-dosu, mutu yi igbangi!

Malanata, isi yi be Mombukwono-dosu, doku!

23 Iziyo ka Mombukwono-dosu Yeso iki pa imoti na ifunu.

24 Namupaga ifunu basi pisi ka matikanaga na Yeso-Kilisito. A beyo!

AGUMƐ WAMBIYA

Lika: AGUMƐ WAMBIYA (New Testament+)

copyright © 2019 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Lika

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022
f796df90-b7da-5393-9b93-c756eba4e5d6